

23. januar 2004 | Mads Fuglede i Kommentatorserien:

Hvem bliver konge af New Hampshire?

Mads Fuglede, der er underviser i amerikanske studier ved Brandbjerg Højskole, understreger i Kommentatorserien betydningen af tirsdagens primærvalg i New Hampshire - som han selv overværer og dækker for RÆSON. Meget står på spil: Siden 1952 har kun Bill Clinton vundet præsidentembedet uden at sejre i New Hampshire. Tirsdag bliver en vigtig test ikke bare af kandidaterne men af hele den proces, hvormed det verdens mest betydningsfulde embede besættes. For New Hampshires særlige status er ifølge Fuglede alvorligt truet: de andre stater lider nemlig af "New Hampshire-misundelse" – og flytter deres primærvalg frem i kalenderen. I en ny bog advarer William G. Mayer og Andrew E. Busch mod den udvikling - som ifølge dem vil gøre det amerikanske demokrati stadig svagere.

Af Mads Fuglede

1. Slaget om hjemmebanen
2. Jimmy Who?
3. "New Hampshire-misundelsen"

1. Slaget om hjemmebanen

1952 blev et afgørende år i amerikansk valg-historie. Venner til general Dwight D. Eisenhower havde opstillet ham til primærvalget i New Hampshire, hvor han uden at sætte sine ben i staten slog republikanernes tronarving Robert Taft. Samtidig kørte demokraten Estes Kefauver staten tynd på snescooter iført sin berømte bjørneskindshue. Selvom han senere måtte opgive at blive demokraternes kandidat, slog han Harry S. Truman med 5.000 stemmer, hvilket fik den siddende præsident til at opgive at blive genvalgt. Siden 1952 har primærvalget i New Hampshire været det vigtigste valg i USA før præsidentvalget.

Der er ingen logik på spil. New Hampshire er med sin overvejende hvide befolkning – 96% mod 75% i resten af landet – og 1,2 mio. indbyggere slet ikke repræsentativ for USA. Men fordi det er den første stat med direkte primærvalg, er New Hampshire staten, hvor håbefulde politiske karrierer begynder eller skydes i sæk.

I 1956 var det alment kendt, at Præsident Eisenhower var tæt på at droppe Richard M. Nixon som sin vicepræsident og kun ledte efter en undskyldning for at gøre det. Men Nixon-støtten senator Styles Bridges ledte en kampagne for Nixon som vicepræsident med så stor succes, at denne fik 23.000 stemmer i New Hampshire, hvilket gjorde, at Eisenhower hang på Nixon i endnu 4 år.

Primærvalgssystemet er USAs unikke bidrag til det moderne demokrati. Tidligere var det de lokale partibosser, der sad på nomineringen af præsidentkandidaten hos både Republikanerne og hos

Demokraterne. Men i efterkrigsårene gled denne magt dem af hænde og blev placeret hos de amerikanske vælgere.

Hver enkelt stat har sin egen udgave af primærvalget, der således varierer meget. Overordnet set er der dog tale enten om et statsdækkende partimøde, eller om en form for direkte valg, hvor menige amerikanere vælger partiernes kandidater.

Egentlig indleder staten Iowa primærvalgsæsonen. Men her benytter man sig af partimøde-modellen, hvor man på 1.993 møder over hele staten vælger, hvilken kandidat man skal støtte. En sejr i Iowa er derfor ikke kun udtryk for den enkelte kandidats valgbarhed, men i lige så høj grad udtryk for den organisation, man har i ryggen. Eksempelvis vandt Richard A. Gephardt i Iowa i 1988, fordi han fra nabostaten Missouri kunne sende tusinder af partisoldater til Iowa på lobbyarbejde for ham. Gephardt stiller op igen, men kan ikke bruge en sejr til noget, da den er forventelig – han bor jo lige om hjørnet. Han klarede sig derimod dårligt og blev det første offer på vejen mod det Hvide Hus. Denne vished gjorde Gephardts kampagne meget bitter og desperat, hvilket har kulmineret med en række meget negative angreb på især Howard Dean.

Det er primærvalget i New Hampshire, der bliver den første egentlige test: Hvilken kandidat der har størst appel hos vælgerne? Men kandidaterne har meget forskellige udgangspositioner. Joseph Lieberman, Howard Dean og John Kerry kommer fra nabostaterne Connecticut, Vermont og Massachusetts og skal derfor klare sig godt. Logikken er simpel: kan man ikke vinde på hjemmebane, bør man trække sig. John Edwards er som Wesley K. Clark fra syden og kan klare sig med en god placering for at vinde valget. Det er mellem disse 5, den endelige kandidat skal findes, og uanset hvordan det går, kan det ikke ende uafgjort.

2. Jimmy Who?

Presset er så stort, at kandidaterne ofte begynder at krakelere. I 1968 fik Michigans populære guvernør republikaneren George Romney ødelagt sine muligheder, da han i et forsøg på at distancere sig fra den krig i Vietnam, han selv havde stemt for, hævdede, at han var blevet hjernevasket. Den forklaring blev ikke vel modtaget.

New Hampshire har med sin overskuelige størrelse den fordel, at selv ukendte politikere med få midler kan blive transformeret til landskendte kandidater. De bedste eksempler er Jimmy Carter, der i 1976 blev omtalt som ”Jimmy who?”, men som endte med at blive præsident efter en utrættelig kampagne i staten, hvor han efter eget udsagn mødte samtlige vælgere mindst to gange. I 1992 lykkedes det Bill Clinton at få så stærk en andenplads efter Paul Tsongas fra nabostaten Massachusetts, at han brød igennem nationalt – stærkt hjulpet på vej frem i vælgernes bevidsthed af beskyldningerne om sit forhold til Gennifer Flowers. Da Clinton senere slog George Bush, blev han således den første præsident, der vandt præsidentvalget uden at have vundet primærvalget i New Hampshire.

New Hampshires overdrevne betydning for det senere præsidentvalg har været genstand for megen diskussion. Den lille stat med sin uamerikanske etniske sammensætning har ifølge kritikerne for megen indflydelse medens tilhængerne ser den som et forsvar for demokratiet, da den kræver en engageret, men økonomisk overskuelig kampagne.

Primærvalget i New Hampshire er blevet en institution i amerikansk politik – en politikernes skærgård – som det bliver svært at ændre. Meget tyder på, at det stigende antal stater, der benytter sig af direkte primærvalg – specielt i syden – vil minimere New Hampshires indflydelse på det endelige resultat. Det er valg på amerikansk – direkte og nådesløst.

3. "New Hampshire-misundelsen"

Republikaneren Harold E. Stassen (i 1948) og demokraten Estes Kefauver (i 1952 og 1956) indså hver især, at deres drømme om at blive præsident aldrig ville blive til virkelighed, hvis de skulle benytte sig af det traditionelle system. Ingen af dem havde den opbakning hos de vigtige partibosser, der var nødvendig for at få stemmer nok på de respektive partiers nominationskonvent. Ved at benytte sig af de primærvalg, hvor vælgerne direkte blev adspurgt, ville de demonstrere over for partibosserne, at deres kandidatur var vælgernes ønske.

Den smukke og meget demokratiske idé med primærvalgene har altid været at gøre præsidentvalget så demokratisk som muligt. Endvidere giver den lange primærvalgkamp vælgerne en mulighed for at sætte sig grundigt ind i kandidaternes karakter og politiske program.

Men i et helt nyt værk af William G. Mayer og Andrew E. Busch – "The Front-loading Problem in Presidential Nominations" (december 2003) – bringer forfatterne den advarsel at primærvalgssystemet er ved at falde fra hinanden fordi flere og flere af primærvalgene rykkes frem i kalenderen:

Efter partimødet i Iowa og primærvalget i New Hampshire gælder det Arizona, Delaware, Missouri, New Mexico, North Dakota, Oklahoma og South Carolina, der alle har valg eller møder den 3. februar. Ifølge Mayer vil man med stor sandsynlighed have en vinder på dette tidlige tidspunkt, men skulle det ikke være tilfældet, vil man med sikkerhed have fundet den endelige kandidat efter "Super Tuesday" den 2. marts, hvor endnu 10 stater beslutter sig.

"Efter uge 6 vil 58% af primærvalgsstemmerne være afgjort og lige efter hele 72%", udtaler Mayer og understreger, at hvor man tidligere havde en langstrakt primærvalgkampagne der strakte sig frem til maj eller juni, afgør man nu nominationen med det samme. Prisen herfor er høj. "Først og fremmest sammenpresser man den tid vælgerne har til at lære kandidaterne at kende", konkluderer Mayer. "I 1976 havde man en langsommere begyndelse, der gav de fleste vælgere flere måneder til at lære kandidaterne at kende og se dem håndtere bevågenheden fra mediernes". Denne sunde politiske proces har man sat over styr med de mange tidlige valg. "Når det hele er hurtigt afgjort har vælgerne ingen reel viden om den vindende kandidat", fortsætter Mayer. Dermed tabes den smukke demokratiske ånd ved primærvalgene. Endvidere betyder de mange tidlige valg, at processen vil favorisere kandidater der

er landskendte og har mange penge. Tidligere kunne de tage et valg af gangen og få økonomisk støtte til at kæmpe videre i det næste primærvalg – nu handler det hele om organisation, økonomi og synlighed. I 2000 var ofrene for dette system demokraten Bill Bradley og republikaneren John McCain – de måtte trække sig medens 25 stater endnu manglede at gennemføre primærvalg, med det forudsigelige resultat, at vælgerdeltagelsen faldt.

Adspurgt om hvorledes det er gået så galt peger Mayer på det han kalder for ”New Hampshire-misundelse”. Den medieopmærksomhed som lille New Hampshire gennem årene har fået er der flere og flere stater der ønsker at få del i ved at rykke deres primærvalg frem i kalenderen. Hvis dette problem ikke bliver løst fra centralt side forudser Mayer at det amerikanske demokrati bliver svagere og svagere. På tirsdag er det således både kandidaterne, demokratiet – og New Hampshire - der har noget at bevise.

Det er svært at være uenig med Mayer. Primærvalgene er noget af det smukkeste ved det amerikanske valgsystem – et demokratisk overflødhedshorn. De to gamle partier – republikanerne og demokraterne - burde sætte sig ned i fællesskab og genskabe en valgkalender der igen skaber de bedst egnede kandidater til verdens mest ansvarsfulde job - det amerikanske præsidentembede.

Mads Fuglede (f. 1971) Underviser i amerikanske samfundsforhold ved Brandbjerg Højskole. Bruges af P1 Orientering vedr. amerikansk indenrigspolitik. Medforfatter på "Coming to a Theatre Near You - det moderne USA set gennem amerikanske film" (red. Helle Porsdam, udkommer 2004). Medstifter af "Kultur møde og konfliktløsning: Danmark-Europa-Verden", der arbejder med Israel-Palæstina-konflikten og forholdet mellem USA og Europa. Medstifter af **Youth 2002**, hvor 1000 unge europæere skrev et forslag til en europæisk forfatning.